

ՀՏԴ 378

III. ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ԵՎ ԳԻՏԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ
ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ

Հ.Հ. Պետրոսյան, Ռ.Գ. Ղարիբյան

ԱՂԵՏՆԵՐԻ ՌԻՍԿԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ
ՇՐՋԱՆԱԿՈՒՄ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ
ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆԸ ՄԻՏՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ
ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հոդվածում ներկայացված է 2024-2025 թվականներին ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ուսումնական սփորաբաժանման կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման դեպարտամենտում պատրաստում անցած Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական փարբեր ուսումնական հաստատությունների տնօրենների շրջանում աղետների ռիսկի նվազեցմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակում դպրոցում անվտանգության մշակույթի ձևավորմանն ու զարգացմանը միջոցառումների փորձարարական հեղափոխության վերլուծությունը:

Կատարված հեղափոխության արդյունքում բացահայտվել է ոլորտում առկա հիմնախնդիրներն ու դրանց վերացմանն ուղղությամբ կատարվող աշխատանքների անհրաժեշտությունը:

Առանցքային բառեր. հանրակրթական ուսումնական հաստատություն, աղետների ռիսկի նվազեցում, անվտանգության մշակույթ, մշակույթի ձևավորում ու զարգացում, փորձարարական հեղափոխություն:

Հայաստանն աղետների առումով, գտնվում է բարձր ռիսկային գոտում, որը լուրջ սպառնալիք է բնակչության և երկրի կայուն զարգացման համար: Աղետների ռիսկի նվազեցման և ուսումնական հաստատությունների արտակարգ իրավիճակներում գործելու կարողությունների զարգացումը կարևոր նախադրյալ է կրթության համակարգի անվտանգ գործունեության համար [5]:

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանությունը՝ մարդկանց կյանքի և առողջության պաշտպանությունը հանդիսանում է պետության կարևորագույն խնդիր, ինչն ամրագրված է նաև «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքում [1]:

2015 թ. մեր երկիրը միացել է աղետների ռիսկի նվազեցման Սենդայի 2015-2030 թթ. գործողությունների ծրագրին, որը սահմանում է աղետների ռիսկի նվազեցման բնագավառում պետությունների կողմից անհրաժեշտ ոլորտային և միջոլորտային նպատակաուղղված գործողություններ՝ տեղական, ազգային, տարածաշրջանային և գլոբալ մակարդակներում [4]:

Այս գործընթացը պետք է խթանի ոչ միայն ուսումնական հաստատության վարչական, մանկավարժական կազմերի, դպրոցականների, այլև՝ ծնողների, համայնքի ղեկավար կազմի և շահագրգիռ կառույցների ներկայացուցիչների աղետների ռիսկի նվազեցմանն ուղղված գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների, մտածողության ձևավորմանն ու զարգացմանը [5]:

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության և քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտներում Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների (անկախ կազմակերպական-իրավական ձևից) պատրաստման և տվյալ ոլորտների հիմնահարցերով բնակչության ուսուցման գործընթացի հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում են **Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի հունվարի 22-ի «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության և քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտներում Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստման ու տվյալ ոլորտների հիմնահարցերով բնակչության ուսուցման կարգն ու ծրագիրը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի հունվարի 30-ի N 134-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 46-Ն որոշմամբ [2]:**

Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստման հիմնական նպատակն է՝ կատարելագործել նրանց տեսական գիտելիքները և գործնական ունակություններն ուղղված արտակարգ իրավիճակներում բնակչության պաշտպանության միջոցառումների իրականացմանը, նյութական և մշակութային արժեքների պաշտպանությանը, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կազմակերպությունների կայուն գործունեության ապահովմանը:

Այս տեսանկյունից կարևորվում է հանրակրթական հաստատությունների տնօրենների շրջանում աղետների ռիսկի նվազեցմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակում դպրոցում անվտանգության մշակույթի ձևավորմանն ու զարգացմանը միտված գործողությունները և դրանց իրականացման արդյունավետության նպատակով ուսուցման կազմակերպումը:

Աղետների ռիսկի նվազեցման ուղղությամբ ուսուցման անհրաժեշտությունն առաջին հերթին պայմանավորված է հանրապետության տարածքում աղետների առաջացման բազմաթիվ և տարաբնույթ բնածին, տեխնածին, սոցիալական ու այլ բնույթի ռիսկերի առկայությամբ: Աղետների ռիսկի նվազեցման ուղղությամբ ուսուցման անհրաժեշտությունը հիմնականում պայմանավորված է նաև հասարակության և հետագա գործունեության մեջ ուսուցման ունեցած դերի առանձնահատկություններով, օգտագործելով գիտելիքը, նորարարությունը և կրթությունը բոլոր մակարդակներում անվտանգության մշակույթ ձևավորելու համար: Այս պարագայում պետք է հաշվի առնել հետևյալ հանգամանքները՝

1. ուսումնական հաստատություններում վտանգների ազդեցությունից շենքերի ու շինությունների խոցելիության առկայությունը կհանգեցնի աղետալի հետևանքների: Հետևաբար աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթության ներդրումը կարևորվում է ինչպես այդ հաստատությունների աշխատակազմի, այնպես էլ այդ հաստատություններում ուսանողների համար,
2. ընտանիքներն իրենց երեխաներին թողնելով ուսումնական հաստատություններում պետք է համոզված լինեն, որ նրանք գտնվում են անվտանգ միջավայրում, հուսալի ձեռքերում: Դրան կարելի է հասնել նաև ուսումնական հաստատություններում աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթության իրականացմամբ,

3. կրթության համակարգում աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթություն ստացած անձն է լինելու ապագա անվտանգ և դիմակայուն հասարակություն ձևավորողը, լինելով հասարակության լիարժեք անդամ, զբաղեցնելով համապատասխան դիրք, դառնալով որևէ ոլորտում մասնագետ և իր գործունեությամբ ունենալու է որոշակի դեր հասարակության զարգացման գործընթացում: Իսկ առանց աղետների ռիսկերի նվազեցման հնարավոր չէ ապահովել լիարժեք զարգացում, որն իր հերթին թելադրում է աղետների ռիսկերի նվազեցման կրթության ինտեգրման արդիականությունը [3]:

Անվտանգության մշակույթի կրթությունը համարվում է ամբողջական բազմամակարդակ համակարգ, որը սահմանում է արտակարգ իրավիճակում անհատի վերաբերմունքը ժամանակակից աշխարհին և ըստ դրա իր սոցիալական դերը: Դպրոցականի անվտանգության մշակույթի ուսուցման նպատակը նրա անհատականության ձևավորումն է, որի արդյունքում գիտակցելով արտակարգ իրավիճակում իր բազմագործառնական հնարավորությունները կդրսևորի հոգևոր և ֆիզիկական ուժերի ներդաշնակ վերաբերմունք, համապատասխան վարքագիծ և ամբողջական պատրաստվածություն [6]:

Նման գործընթացում կարևորվում է հանրակրթական դպրոցների մանկավարժական աշխատակիցների դերը, որը պետք է անցնի աղետների ռիսկի նվազեցման բնագավառի մասնագիտական վերապատրաստում և տիրապետի համապատասխան գիտելիքների և կարողությունների, որպեսզի կարողանա երեխաների աշխարհընկալման մեջ միավորել հանրակրթական ծրագրերով նախատեսված տարբեր առարկաների աղետների ռիսկի նվազեցման թեմաներին առնչվող գիտելիքներն ու կարողությունները [7]:

Աղետների ռիսկի նվազեցմանն ուղղված միջոցառումների շրջանակում դպրոցում անվտանգության մշակույթի ձևավորմանն ու զարգացմանը միտված գործողությունների վերլուծության փորձարարական հետազոտությունն անցկացվել է 2024-2025 թվականներին ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի փրկարար ծառայության և ճգնաժամային կառավարման ուսումնական ստորաբաժանման կադրերի պատրաստման և վերապատրաստման դեպարտամենտում վերապատրաստում անցած ՀՀ տարբեր հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների տնօրենների շրջանակում:

Հարցմանը մասնակցել է շուրջ հինգ տասնյակ տնօրեն: Հարցաթերթերի վերլուծության համար կիրառվել է մաթեմատիկական վիճակագրության մեթոդը:

Հարցաթերթը պարունակում էր տասնհինգ հարց: Հարցերը վերաբերում էին դպրոցում անվտանգության մշակույթի ձևավորմանն ու զարգացմանը: Հարցաթերթերը հնարավորություն են ընձեռել որոշել արտակարգ իրավիճակներում, ինչպես նաև աղետների ռիսկի նվազեցման գործընթացում գործողությունների հաջորդականությունն ու համագործակցությունը դպրոցականների, դպրոցի մանկավարժական կազմի, ծնողների և հարակից այլ ուսումնական հաստատությունների հետ, արտակարգ իրավիճակներում որոշումների կայացումը, աղետի հետևանքների վերաբերյալ պատկերացումը և այլն:

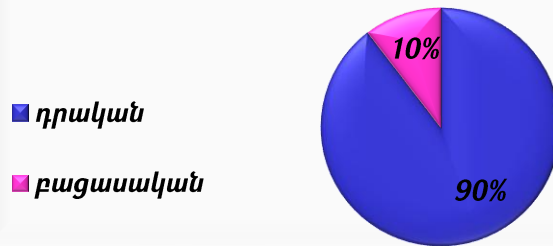
Դպրոցականների անվտանգ կյանքին պատրաստության հիմքն արտակարգ իրավիճակում հաջողակ գործելու ունակությունն է (համարձակ, վճռական գործողություններ, ողջամիտ ռիսկ), որը ներառում է վտանգները կանխատեսելու, կանխելու և հաղթահարելու մոտիվացիան, հաղորդակցական և ինտելեկտուալ պատրաստականությունը: Հարցերը կարդալուց

հետո յուրաքանչյուր մասնակից պետք է նշված պնդմանը տար դրական կամ բացասական պատասխան:

Հարցաթերթում ընդգրկված էին ներքոնշյալ հարցերը.

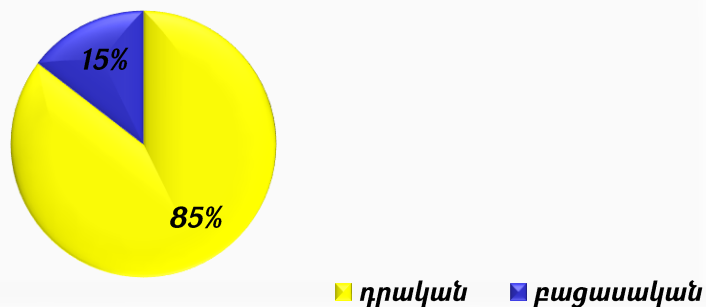
1. Մենք բացահայտել ենք մեր դպրոցի յուրաքանչյուր դասասենյակի ամենամանվտանգ տեղերը, հիմնական ու պահուստային ելքերը:
 2. Դպրոցում անվտանգության մշակույթի ձևավորման գործընթացում մեր ուշադրության կենտրոնում են մասնավորապես ԿԱՊԿՈՒ երեխաները:
 3. Մենք գիտենք, թե տարահանման դեպքում որտեղ պետք է հանդիպենք:
 4. Միջառարկայական կապերով մշտապես անդրադարձ է կատարվում դպրոցականների շրջանում անվտանգության մշակույթի ձևավորմանը:
 5. Մենք կօգտագործենք ռադիո և հեռուստացույց՝ տեղեկություն ստանալու համար:
 6. Դպրոցի անձնակազմը մասնակցում է արտակարգ իրավիճակներին պատրաստվելու, առաջին օգնություն ցուցաբերելու, պարզ որոնողափրկարարական աշխատանքներ իրականացնելու դասընթացների:
 7. Մենք մեր գործողությունների մասին կիսվում ենք այլ ուսումնական հաստատությունների ներկայացուցիչների հետ:
 8. Դպրոցում առկա է կրակմարիչ, այն լիցքավորում ենք տարեկան մեկ անգամ: Դպրոցի անձնակազմը և երեխաները գիտեն ինչպես օգտագործել այն:
 9. Մենք քննարկել ենք հարակից ուսումնական հաստատությունների հետ՝ ինչպես կարող ենք աջակցել միմյանց արտակարգ իրավիճակների դեպքում:
 10. Մեր դպրոցի շենքը կառուցվել է սեյսմակայուն. շինարարության պահանջներին համապատասխան, հետազոտվել է որակավորված մասնագետների կողմից: Հակառակ դեպքում ձեռնարկվել են անհրաժեշտ քայլեր շենքի վերանորոգման կամ ամրացման համար:
 11. Մենք մեր դպրոցի շենքը պահպանում ենք խոնավությունից և այն պարբերաբար վերանորոգում ենք:
 12. Բարձր և ծանր կահույքը, սարքավորումները, լուսավորող սարքերը և այլ իրեր մենք ամրացրել ենք պատերին, հատակին և առաստաղին:
 13. Մենք ապահովել ենք մշակութային և նյութական արժեքների ու ժառանգաբար փոխանցվող իրերի հնարավոր պահպանությունը, որպեսզի դրանք չկորչեն:
 14. Մենք սահմանափակել ու մեկուսացրել ենք այն վտանգավոր նյութերը (օրինակ՝ քիմիական նյութերը), որոնք կարող են թափվելով վնասել մեզ:
 15. Ապակիները պատված են հատուկ թափանցիկ թաղանթով և պատուհանների ապակիների ջարդվելու դեպքում պաշտպանված ենք:
- Հարցաթերթերի վերլուծությունը արձանագրեց հետևյալ արդյունքները.

1. Մենք բացահայտել ենք մեր դպրոցի յուրաքանչյուր դասասենյակի ամենամանավրանց տեղերը, հիմնական ու պահուստային ելքերը

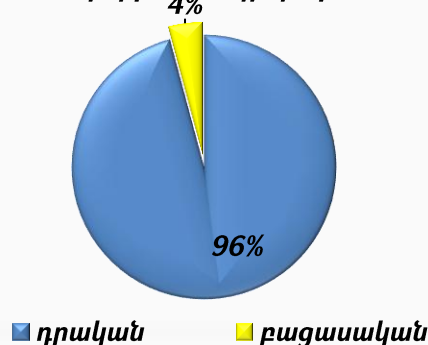
Վերլուծելով «Մենք բացահայտել ենք մեր դպրոցի յուրաքանչյուր դասասենյակի ամենամանավրանց տեղերը, հիմնական ու պահուստային ելքերը» հարցի պատասխանները, պարզվեց, որ հարցվողների վերաբերմունքը տվյալ պնդման վերաբերյալ ունի բարձր արդյունավետություն, ինչը կնվազեցնի աղետի ռիսկը:

2. Դպրոցում անվտանգության մշակույթի ձևավորման գործընթացում մեր ուշադրության կենտրոնում են մասնավորապես ԿԱՊԿՈՒ երեխաները

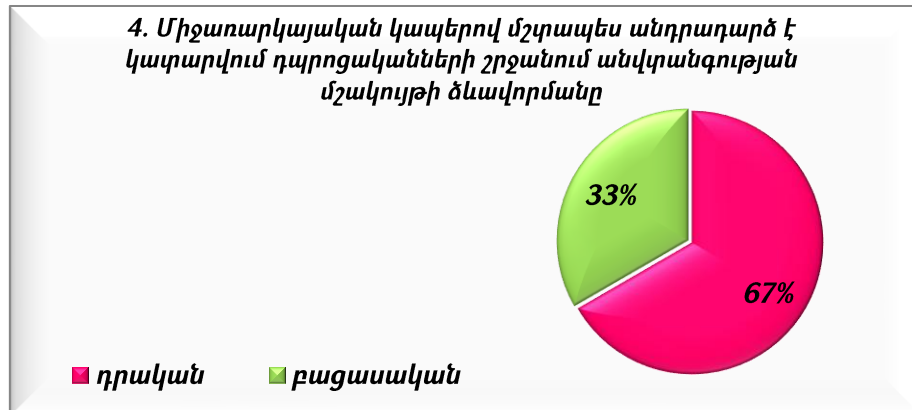

2-րդ հարցի պատասխանների վերլուծությունից պարզ է դառնում, որ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող (ԿԱՊԿՈՒ) երեխաները գտնվում են դպրոցի տնօրինության ուշադրության կենտրոնում, մասնավորապես, եթե հարցը վերաբերում է արտակարգ իրավիճակներում գործելուն և կողմնորոշվելուն: Անվտանգության մշակույթի տարրերը ներառական կրթության մեջ հանդիսանում են սոցիալ-մանկավարժական գործընթացի կարևոր բաղկացուցիչ մաս, որոնց դերն ավելի է կարևորվում արտակարգ իրավիճակներում դպրոցականների կյանքի և առողջության պահպանման առաջնայնության տեսանկյունից:

3. Մենք գիտենք, թե փարահանման դեպքում որտեղ պետք է իջնդիպենք

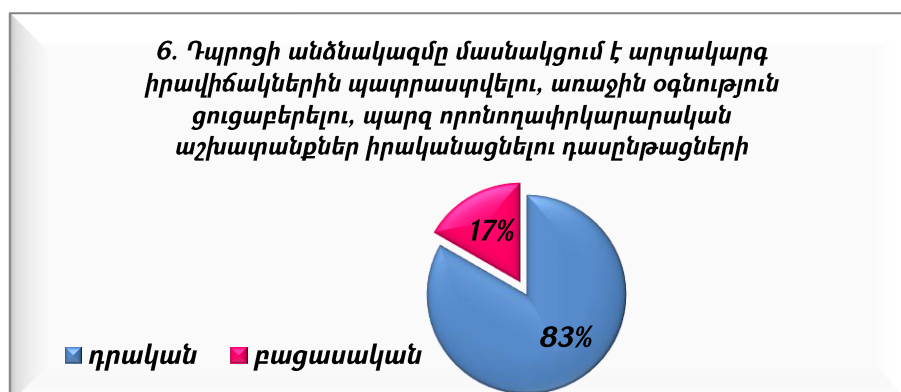
Արտակարգ իրավիճակներում գործելուն ուղղված միջոցառումներից մեկը հանդիսանում է նաև վարքի ճիշտ դրսևորումը, ինչը կարող է անսպասելիորեն նվազեցնել աղետի ռիսկը: Նախորդ պատասխանների համեմատ այս հարցի վերլուծության արդյունքները թույլ են տալիս եզրակացնել, որ նկատվում է անվտանգության մշակույթի ձևավորվածության մակարդակի զգալի աճ:

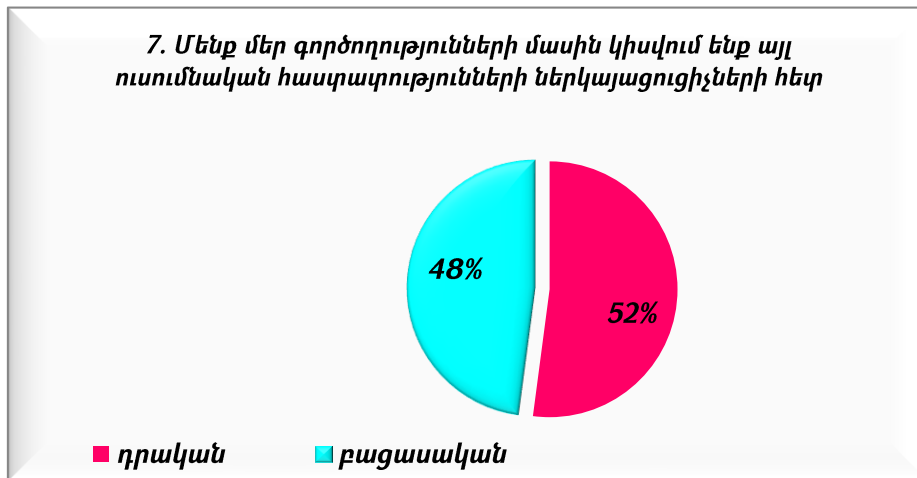
Հայտնի է, որ հանրակրթական դպրոցում անվտանգության մշակույթի դաստիարակությանն ուղղված ծրագրային և արտադասարանական պարապմունքների թեմաները կարող են միջառարկայական կապերով հիմնավոր և գիտելիքահեն լինել անվտանգության մշակույթի խթանման և զարգացման համար: Սակայն, ինչպես երևում է գծապատկերից, ոչ բոլոր դպրոցներում է, որ միջառարկայական կապերով մշտապես անդրադարձ է կատարվում դպրոցականների շրջանում անվտանգության մշակույթի ձևավորմանը:

Վերլուծելով հարցվողների վերաբերմունքը, փաստվեց նրանց իմացության մակարդակը արտակարգ պայմաններում գործելու մասին: Նկատվել է դրական վերաբերմունք վաթսուն տոկոսի շրջանում, սակայն քառասուն տոկոսի մոտ արձանագրվել է անվտանգության մշակույթի ձևավորվածության ցածր մակարդակ:

Ստացված արդյունքներից երևում է հարցվողների վերաբերմունքում դրական տեղաշարժ: Վերջիններիս մոտ արձանագրվել է անվտանգության մշակույթի ձևավորվածության համեմատաբար բարձր մակարդակ:

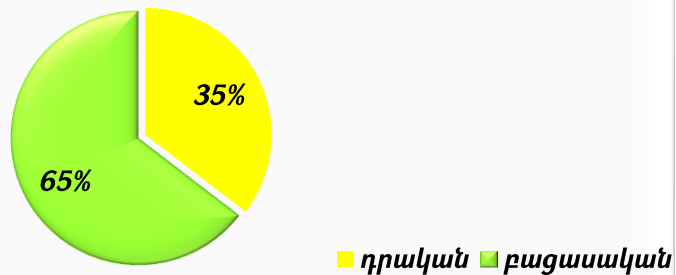

Համագործակցությունը նույն կամ տարբեր համայնքների ուսումնական հաստատությունների միջև արտակարգ իրավիճակներին դիմակայելու ուղղությամբ կարող է միայն դրական ազդեցություն ունենալ: Եթե նախորդ հարցադրումների վերաբերյալ պատասխանները հիմնականում դրական են, ապա այս դեպքում, ըստ արդյունքի, պատասխանները գրեթե հավասար են թե՛ համագործակցության, և թե՛ առանց համագործակցելու արտակարգ իրավիճակներին դիմակայելու ուղղությամբ տարվող աշխատանքները:

Դպրոցում, ինչպես նաև այլ ուսումնական հաստատություններում կարող է առկա լինել աղետի դիսկը նվազեցնող տարաբնույթ գործիքներ, առարկաներ, իրեր, տեխնիկա և այլն (օրինակ՝ կրակմարիչ, հրշեջ ծորակ, փողակ, փողրակ և այլն): Անվտանգության մշակույթի ձևավորման տեսանկյունից կարելի է պնդել, որ ինչպես դպրոցի անձնակազմը, այնպես էլ դպրոցականների ճնշող մեծամասնությունն ունի դրանք օգտագործելու հմտություններ: Գծապատկերից երևում է, որ դպրոցներում առկա է նշված խնդրի վերաբերյալ միջինից բարձր մակարդակ:

9. Մենք քննարկել ենք հարակից ուսումնական հաստատությունների հետ՝ ինչպես կարող ենք աջակցել միմյանց արտակարգ իրավիճակների դեպքում

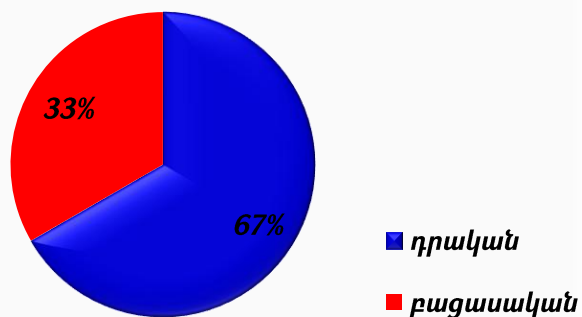
Անվտանգության մշակույթի ձևավորման ու զարգացման առանցքային կոմպետենցիաները մասնագիտական կրթական ծրագրեր և չափորոշիչներ մշակող կառույցների համար պետք է դառնան առաջանցիկ ուղենիշ և արտահայտվեն կրթական վերջնարդյունքներում:

10. Մեր դպրոցի շենքը կառուցվել է սեյսմակայուն, շինարարության պահանջներին համապատասխան, հետազոտվել է որակավորված մասնագետների կողմից: Հակառակ դեպքում ձեռնարկվել են անհրաժեշտ քայլեր շենքի վերանորոգման կամ ամրացման համար

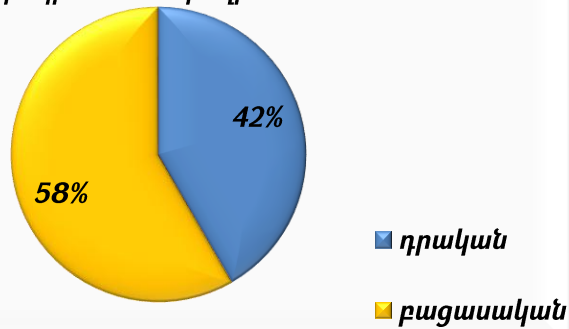
Դպրոցների 31%-ը կառուցված է սեյսմակայուն, շինարարության պահանջներին համապատասխան և հետազոտված է որակավորված մասնագետների կողմից, 69%-ը՝ ոչ:

11. Մենք դպրոցի շենքը պահպանում ենք խոնավությունից և այն պարբերաբար վերանորոգում ենք

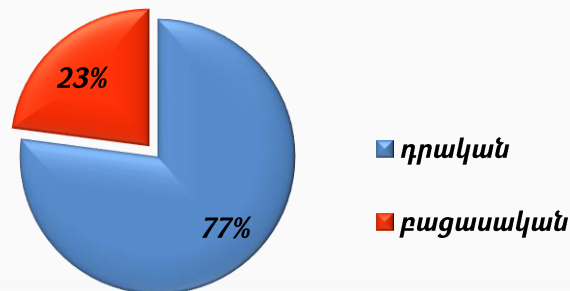
Դպրոցների 67%-ի շենքերը պահպանված են խոնավությունից և պարբերաբար վերանորոգվում են, 33%-ը՝ ոչ:

12. Բարձր և ծանր կահույքը, սարքավորումները, լուսավորող սարքերը և այլ իրերը մենք ամրացրել ենք պատերին, հատակին և առաստաղին

Դպրոցների 58%-ում բարձր և ծանր կահույքը, սարքավորումները, լուսավորող սարքերը և այլ իրեր ամրացված են պատերին, հատակին և առաստաղին, իսկ 42%-ում՝ ոչ:

13. Մենք ապահովել ենք մշակութային և նյութական արժեքների ու ժառանգաբար փոխանցվող իրերի հնարավոր պահպանությունը, որպեսզի դրանք չկորչեն

Համաձայն Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի պահպանության, զարգացման և հանրահռչակման 2023-2027 թթ. ռազմավարության և դրա կատարումն ապահովող գործողությունների ծրագրի, սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության առաջնահերթություններից և ստանձնած միջազգային պարտավորություններից բխող՝ մշակույթի ոլորտի զարգացման գերակայությունները, որոնց համաձայն ապահովվելու է.

- մշակութային ժառանգության պահպանությունը և անխաթար փոխանցումը սերունդներին.
- ստեղծարար ոլորտների զարգացման և ստեղծագործողների կարողությունների դրսևորման ինստիտուցիոնալ միջավայրի ձևավորումը.
- մշակույթի հասանելիություն և ներառականություն.
- Հայաստանի դիրքավորումը որպես համաշխարհային քաղաքակրթական արժեքների կրող և ստեղծող երկիր, հետևաբար զարգացման գերակա ուղղություն է սահմանվել մշակութային ժառանգության պահպանության և անխաթար փոխանցման ապահովումը, որն իրականացվում է 4 հիմնական ոլորտների շրջանակում՝ հուշարձաններ, թանգարաններ, ոչ նյութական մշակութային ժառանգություն, գրադարաններ՝ [8]:

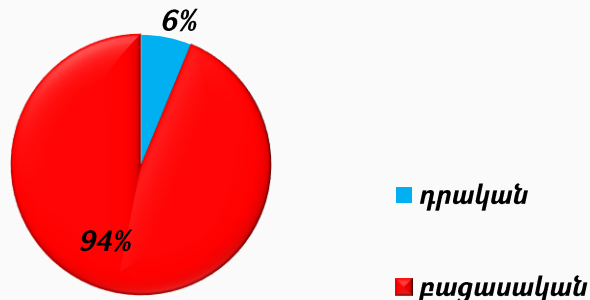
Հարցումը փաստեց, որ դպրոցների 77%-ում ապահովված է մշակութային ժառանգության պահպանությունը, 23%-ում՝ ոչ:

14. Մենք սահմանափակել ու մեկուսացրել ենք այն վրանգավոր նյութերը (օրինակ՝ քիմիական նյութերը), որոնք կարող են թափվելով վնասել մեզ

Հարցաթերթի վերոնշյալ հարցի պատասխանների վերլուծությամբ պարզվեց, որ թունավորումից պաշտպանվելու վարքականոնների վերաբերյալ հարցվողների իմացության մակարդակը բարձր է: Նկատվում է դրական տեղաշարժ վերջիններիս վերաբերմունքում, ինչը փաստում է, որ այս առումով դպրոցում ևս առկա է անվտանգության մշակույթի ձևավորվածության բարձր մակարդակ:

15. Ապակիները պատված են հատուկ թափանցիկ թաղանթով և պատուհանների ապակիների ջարդվելու դեպքում պաշտպանված ենք

Հարցումը ցույց տվեց, որ «Ապակիները պատված են հատուկ թափանցիկ թաղանթով և պատուհանների ապակիների ջարդվելու դեպքում պաշտպանված ենք» հարցին բացասական պատասխան է տվել հարցվողների 94%, ինչը իրապես մտահոգիչ է:

Այսպիսով, արտակարգ իրավիճակներում դպրոցականի անվտանգության մշակույթի ձևավորումն ու զարգացումը կարևորագույն մանկավարժական հիմնախնդիր է և ազգային անվտանգության բաղկացուցիչ: Արտակարգ իրավիճակներում դպրոցականի անվտանգության մշակույթի հասկացության, այդ մշակույթի՝ որպես սոցիալ-մանկավարժական գործընթացի զարգացման հետազոտությունը, թույլ է տալիս կատարելու հետևյալ եզրակացություններն առ այն, որ մեր կողմից իրականացված սոցիոլոգիական հարցման վերլուծության արդյունքներով բացահայտվել է դպրոցի տնօրենների տեղեկացվածությունը տարերային աղետների և դրանց առաջացման, առողջության վրա էկոլոգիական գործոնների ազդեցության կանխման և համապատասխան վարք դրսևորելու մասին, նրանց անվտանգության վերաբերյալ կրթության, ինքնակրթության և ինքնակատարելագործման մոտիվացիայի և ձգտման պատրաստակա-

մության մակարդակը: Անվտանգության ոլորտի տեսական իմացություն, ինքնակատարելագործման պատրաստակամություն արտահայտվել է այն անձանց մոտ, ովքեր գիտակցում են տարբեր գործոնների ազդեցության դերն անվտանգության ապահովման գործում:

Անվտանգության մշակույթի զարգացման դիդակտիկ համալիրում պետք է ամրագրված լինեն անվտանգության մշակույթի ձևավորվածության կառուցվածքային բաղադրիչները՝ առարկաների և երևույթների վերլուծություն և համադրություն, ձեռք բերված գիտելիքների իրազեկում, գործողությունների գնահատում, առաջխաղացում, նորմատիվ վարք, պատասխանատվություն, վտանգավոր օբյեկտների վերլուծություն, վարքի կանոններ, գործողությունների գնահատում, գիտելիքները կիրառելու կարողություն, գործնական խնդիրները լուծելու գործիքների և մեթոդների օգտագործում, ինքնազարգացման ունակություն, անվտանգ ուսուցման հմտություններ և այլն:

Միաժամանակ, հետազոտությամբ բացահայտվել է ոլորտում առկա հիմնախնդիրները և դրանց վերացման ուղղությամբ կատարվող աշխատանքների անհրաժեշտությունը:

Գրականություն

1. **«Արտակարգ իրավիճակներում** բնակչության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենք:
2. **ՀՀ կառավարության «Արտակարգ իրավիճակներում** բնակչության պաշտպանության և քաղաքացիական պաշտպանության ոլորտներում Հայաստանի Հանրապետության պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ու կազմակերպությունների պատրաստման և տվյալ ոլորտների հիմնահարցերով բնակչության ուսուցման կարգն ու ծրագիրը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի հունվարի 30-ի N 134-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» 2015 թվականի հունվարի 22-ի N 46-Ն որոշում:
3. **«Աղետների ռիսկի** նվազեցման ուղղությամբ բնակչության ուսուցման հայեցակարգին և հայեցակարգի իրականացման միջոցառումների ծրագրին հավանություն տալու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի ապրիլի 16-ի թիվ 17 նիստի արձանագրություն:
4. **Աղետների ռիսկի** նվազեցման Սենդայի 2015 – 2030թթ. գործողությունների ծրագիր, Եր.: 2016. – 33 էջ:
5. **ՀՀ կրթության** և գիտության նախարարություն, **Հայաստանի Հանրապետության** արտակարգ իրավիճակների նախարարություն, Ոսումնական հաստատության աղետների ռիսկի նվազեցման և արտակարգ իրավիճակներում գործելու պլանի մշակման մեթոդական ուղեցույց, Եր.: 2016. – 84 էջ:
6. **Պետրոսյան Հ.Հ**, Ղարիբյան Ռ.Գ., Մենագրություն, Եր., 2022. – 305 էջ:
7. **Մաթևոսյան Հ.**, Ավստրալիայի Ռ., Աղետների ռիսկի նվազեցման կրթություն: Մանկավարժների և ծնողների համագործակցությունը երեխաների անվտանգ դաստիարակության գործում 2016. – 216 էջ:
8. <https://www.aravot.am/2023/11/14/13824>. Դիտում՝ 15.01.2025.

Г.А. Петросян, Р.Г. Гарибян

ЭМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПО АНАЛИЗУ ДЕЙСТВИЙ, НАПРАВЛЕННЫХ НА ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ В ШКОЛАХ В РАМКАХ МЕРОПРИЯТИЙ ПО СНИЖЕНИЮ РИСКА БЕДСТВИЙ

В статье представлен список директоров различных общеобразовательных учреждений Республики Армения, прошедших обучение на факультете подготовки и переподготовки кадров учебной части спасательной службы и управления кризисными ситуациями Образовательного комплекса Министерства внутренних дел Республики Армения в 2024-2025 годах, эмпирическое исследование по анализу мероприятий, направленных на формирование и развитие культуры безопасности в школах в рамках мер по снижению риска бедствий.

Ключевые слова: директора государственных образовательных учреждений, снижение риска бедствий, формирование и развитие культуры безопасности, эмпирическое исследование.

H.H. Petrosyan, R.G. Gharibyan

AN EMPIRICAL STUDY TO ANALYZE THE ACTIONS AIMED AT FORMING AND DEVELOPING A SAFETY CULTURE IN SCHOOLS WITHIN THE FRAMEWORK OF DISASTER RISK REDUCTION EVENTS

The article presents a list of directors of various general education institutions of the Republic of Armenia which has completed training at the faculty of training and retraining of personnel of the educational unit of the rescue service and crisis management of the Educational Complex of The Ministry of Internal Affairs of the Republic of Armenia in 2024-2025 will conduct an empirical study on the analysis of measures aimed to the formation and development of a safety culture in schools within the framework of disaster risk reduction measures.

Key words: principals of public educational institutions, disaster risk reduction, formation and development of safety culture, empirical research.

Պետրոսյան Հայկ Հմայակի - մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր (ՀՀ ԳԱԱ ԳԿՄԿ)

Ղարիբյան Ռուզաննա Գուրգենի - մանկ. գիտ. թեկն., դոցենտ, (ՀՀ ՆԳՆ կրթահամալիրի ՓԾ և ՃԿ ուսումնական ստորաբաժանում)

Ներկայացման ամսաթիվը՝ 27.03.2025

Գրախոսման ամսաթիվը՝ 04.04.2025